

RAZPRAVA

KAKO BOMO DO LETA 2050 PRENOVILI VSE STAVBE?

Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, 16. oktober 2025, 18:00 do 20:00,
pritlični prostori ZAPS – Hiša arhitekture, Vegova 8, Ljubljana

posvet v obliki Zbora ZAPS

Uvodni prispevek na Zboru: Ajda Bračič

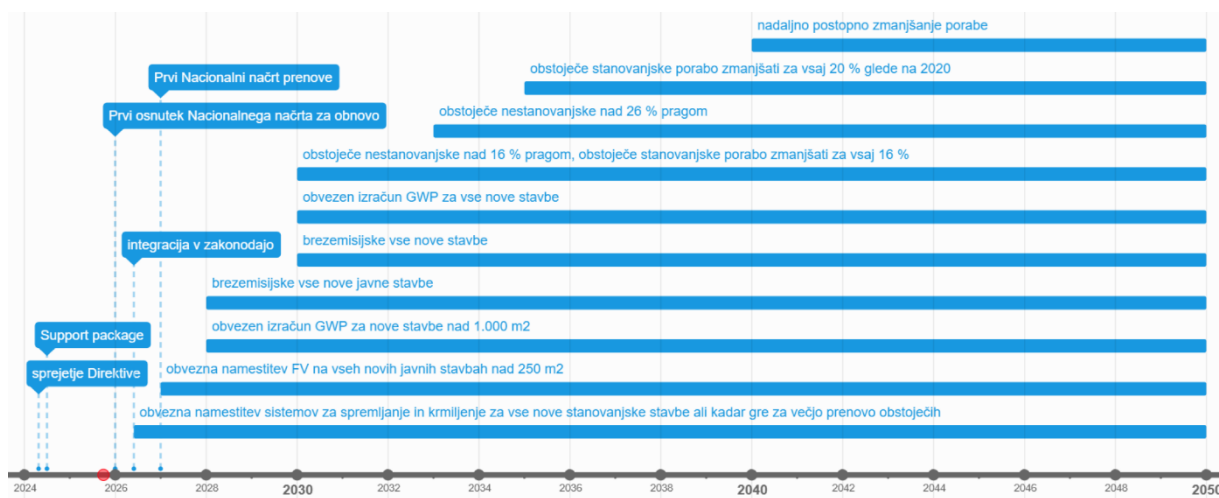
Udeleženci (skupaj 21): Saša Bleiweis, Tadej Bolta, Ajda Bračič, Mika Cimolini, Slavko Gabrovšek, Nika Grabar, Jure Henigsmann, Helena Kovač, Peter Kovač, Vlado Krajcar, Mitja Lenassi, Jernej Markelj, Sašo Medved, Jernej Prijon, Tadej Rezar, Margerita Volulissa Stell Pičman, Mima Suhadolc, Jan Šimnovec, Eva Tomac, Milan Tomac in Maša Živec

Povzetek misli zbora: UO ZAPS

POVZETEK

17. Zbor ZAPS je potekal v okviru priprav na implementacijo Direktive EU 2024/1275 o energetske učinkovitosti stavb, sprejete aprila 2024. Stavbam gre namreč pripisati 40 % končne porabe energije v Uniji in 36 % njenih z energijo povezanih emisij toplogrednih plinov, pri čemer je 75 % stavb v Uniji še vedno energetske neučinkovitih. ZAPS želi proaktivno sodelovati v postopku prenosa zahtev v zakonodajo. V ta namen so bila pripravljena in dogodku predstavljena priporočila ZAPS, ki so izhajala tudi iz priporočil, prejetih s strani ACE. Na Zboru ZAPS smo želeli predebatirati pripravljena izhodišča, dobiti njihovo potrditev, morebitne dodatne argumente in zbrati opozorila, kje vse bi implementacija direktiva povzročila posledice, ki jih še nismo predvideli.

V uvodnem prispevku Ajde Bračič so bili predstavljeni ključni poudarki direktive, v kateri je načrtovan program postopnega popolnega razogljivenja stavbnega fonda do leta 2050. Da bi to dosegli, direktiva državam članicam narekuje izdelavo Nacionalnega načrta za obnovo stavb, s katerim se določijo koraki, potrebni za doseganje cilja. Države članice morajo načrt sprejeti do konca prihodnjega leta.

Med novostmi, ki jih uvaja direktiva, je uvedba Izkaza o prenovi stavb, ki se hrani v digitalnem dnevniku stavbe, ter prehod na izračun potenciala globalnega segrevanja stavbe v celotnem življenjskem ciklu stavbe (GWP). Direktiva poudarja tudi pomembnost točk »vse na enem mestu«, namenjenim vsem akterjem, vključenim v prenavo, zlasti pa lastnikom nepremičnin.

Smernice Evropskega sveta arhitektov poudarjajo pomembnost vključevanja arhitektov v proces implementacije direktive, države članice pa spodbuja celo naj bodo v svojih zahtevah glede energetske učinkovitosti in GWP strožje od priporočil direktive.

V nadaljevanju so bili predstavljeni predlogi, ki jih je pripravil ZAPS. Najpomembnejše je, da se v nacionalni načrt za prenavo vključi celovita prenova in ne le energetska prenova stavb. Načrt naj tako poleg energetske prenove vključuje tudi statično sanacijo in požarno varnost, kakor tudi univerzalno dostopnost in uporabo, kadar je to potrebno. Predlagana je uvedba digitalnega dnevnika stavbe, v katerega se beležijo vsi posegi in zbira celotna dokumentacija o stavbi.

Predlagan je bil ponovni razmislek o načinu izračunavanja porabe, prednost pa naj ima izračun GWP. Glede energetskih izkaznic bi bilo smiselno vključiti možnost izdelave merjene izkaznice tudi za stanovanjske stavbe in ne zgolj izdelavo računske izkaznice..

Ob poudarjanju, da je prenova najbolj trajnostna gradnja, je treba podpirati tudi ponovno uporabo gradiv in gradbenih elementov ter vzpostaviti sistem za njihovo zbiranje in skladiščenje ter prodajo oziroma recikliranje.

Poleg mehanizmov financiranja kot je na primer Eko sklad, naj se na državni ravni pripravi tudi mehanizem organizacijske podpore za prenovo, zlasti za prenovo večstanovanjskih stavb.

Razprava, ki je sledila uvodnim prispevkom, se je najprej dotaknila posledic, ki jih bo imela direktiva na delo projektantov. Arhitekti smo tisti, ki vodimo celovite prenove stavb oziroma gradnje novih, brezogljernih stavb, in se že sedaj soočamo z visokimi zahtevami glede energetske učinkovitosti, kot jih določa veljavni Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah (PURES-3). Najprej je bila izpostavljena problematika prezračevanja stavb, pri čemer naj bi bilo zaradi visokih zahtev PURES-3 skoraj nemogoče predvideti naravno prezračevanje, uporaba prisilnega prezračevanja z visoko razvitimi tehnološkimi rešitvami pa ni dovoljena, čeprav so izgube toplotne energije pri prezračevanju majhne v primerjavi z rabo energije za druge sisteme. Izpostavljeno je bilo vprašanje smiselnosti dinamičnega energetskega modeliranja stavb, ki je izredno zahtevno. Prav zahtevnost izdelave elaboratov oziroma izračunov je bila izpostavljena kot ključna, saj zahteva ozko specializirane strokovnjake, ki jih imamo premalo, posledično pa se naloge vedno bolj opravljajo izven arhitekturnih birojev. Po mnenju udeležencev je pomembno, da se analizirajo veljavni predpisi in predlagajo izboljšave. Izpostavljen je bil tudi primer dobre prakse, stavba 2226 avstrijskega biroja Baumschlager Eberle, ki nudi najvišjo stopnjo bivalnega udobja brez ogrevanja, hlajenja ali mehanskega prezračevanja. Ime 2226 označuje stalno notranjo temperaturo med 22 in 26 °C. Za temperaturno stabilnost skrbita skoraj 80 cm debel, dvoslojen opečni zid in majhen delež zastekljenih površin. Medtem ko se energetska učinkovitost pogosto dosega s kompleksnimi tehničnimi sistemi, koncept 2226 temelji na gradbeni fiziki. Notranja temperatura se ohranja z odvečno toploto uporabnikov, naprav in razsvetljave. Senzorsko vodene prezračevalne lopute uravnavajo temperaturo in vsebnost CO₂ ter tako zagotavljajo udobno bivalno klimo v vseh letnih časih. Tak objekt ni skladen z našimi predpisi in ga ne bi bilo mogoče postaviti (?).

Kljub izvedenemu dobremu primeru so nekateri udeleženci izrazili dvom v kvaliteto takšne gradnje, drugi pa so menili, da je treba s predpisi vzpostaviti odprt okvir, ki dopušča alternativne oziroma kreativne rešitve, če te ustrezajo mejnim vrednostim, namesto da se nekatere rešitve vnaprej prepovedo.

Ali rešitev prinaša izračun ogljičnega odtisa?

Po mnenju udeležencev bo izračun ogljičnega odtisa do neke mere odpravil anomalije, kot je na primer zahteva po vgradnji lesenih elementov določenem odstotku volumna stavbe, ne glede na to od kod se les transportira, kakor tudi nesmiselne zahteve po debelini toplotne izolacije, ki od določene debeline dalje nima več opravičljivega učinka, glede na ogljični odtis njene vgradnje. Udeleženci so opozorili, da bo glede na izračune nemogoče graditi v betonu, medtem ko za gradnjo v lesu sploh nimamo dovolj strokovnjakov.

Kako se lotiti prenove večstanovanjskih objektov?

Prenova večstanovanjskih stavb predstavlja poseben izziv, saj je za vsa gradbena dela na skupnih delih večstanovanjskih stavb, za katera je potrebno pridobiti gradbeno dovoljenje, potrebno soglasje treh četrtin etažnih lastnikov, za posle rednega upravljanja, med katere šteje tudi vzdrževanje večstanovanjske stavbe, pa soglasje polovice etažnih lastnikov. Ker imajo etažni lastniki različne finančne zmožnosti kakor tudi interes za prenovo. Izpostavljena je bila potreba po organizacijskih ukrepih, saj etažni lastni z željo po izboljšanju stanja stavbe pogosto nimajo podpore pri vodenju takšnih posegov. Dodaten problem pri celoviti prenovi takšnih stavb pa je dejstvo, da se takšne prenove težko izvajajo če stanovalci v stavbi prebivajo.

Kaj pa točke »vse na enem mestu«?

svetovanje neposredno občanom, podjetjem in javnemu sektorju. a se jih ljudje premalo poslužujejo.

RAZPRAVA – IZBOR MISLI

V razpravi smo udeležene pozvali, da naj svoje misli oblikujejo glede na tri izpostavljene vidike: kakšni so problemi (označeno z rdečo), katere so možne rešitve (označeno z zeleno) in kakšna je vloga ZAPS pri tem (označeno z modro). Nekaj od izrečenih misli, kaj so problemi, kaj so možne rešitve in kaj lahko naredi pri tem ZAPS.

PROBLEMI	REŠITVE	VLOGA ZAPS
Kakšni so problemi?	Kakšne so možne rešitve?	Kakšna je lahko vloga ZAPS?
povečevanje birokratskega obsega dela v praksi ali je bila narejena študija o finančnih učinkih predvidenih ukrepov? Primeri dobre prakse - 2226 (BaumslagereiEberle) - ali je skladna, kljub rezultatom.	odprt sistem dela, ki omogočajo različne načine dela arhitekta kvalitetna rešitev lahko postane standard veliko vsebin iz direktive že imamo implementirane v zakonodaji.	Sodelovanje arhitektov v sistemu "One stop shop" "svetovalnic" Preglednost sistema razpisov pobuda za smernico za celovite preнове
dostopnost orodij in podatkov za posamezne izračune (ogljčni odtis) zakonodajni okvir se uporablja tudi za sodne postopke. ali je rešitev v izračunu ogljičnega odtisa?	potrebno je analizirati trenutni sistem in potegniti zaključke iz izkušenj. odločiti se moramo ali bomo predpisovali zahteve ali oblikovali orodja za posamezne skupine stavb. država mora oblikovati merila in zahteve za posamezne kategorije.	
potrebno je analizirati trenutni zakonodajni okvir pred predlogi novih sprememb. potrebna je analiza trenutnih zahtev zakonodaje državne inštitucije nam z sistemom JN ni za vzor.	upoštevati specifičnost posameznega projekta. "One stop shop" točke morajo vključevati več strok in spremljati projekt od ideje do obratovanja. strategija tehnične izvedbe - organizacijski ukrepi prenove večstanovanjskih stavb	
trg zahteva ugodne in hitre rešitve, ki ne spodbujajo premisleka in podrobnejšega raziskovanja.	javna dostopnost dnevnika stavbe sistem "nagrajevanja" kot spodbuda za prenovu vse podatke o porabi energije že imajo nadobavitelji energije	
	izobraževanje upravnikov glede celovitih prenov. sistem strokovnega vodenja celovite prenove	

KAKO NAPREJ

Ključno je vključevanje strokovnjakov strok združenih v ZAPS v proces prenosa direktive, zato je treba tudi v povezavi s spreminjanjem Uredbe o zelenem javnem naročanju na ZAPS oblikovati delovno skupino, ki se bo ukvarjala s to problematiko. Pri tem je treba zagovarjati pristope, ki nudijo možnost iskanja rešitev izven ustaljenih okvirjev, brez izrecnih prepovedi. V mrežo točk »vse na enem mestu« je nujno potrebno vključiti čim več strokovnjakov naših strok, saj so ti najbolj usposobljeni za svetovanje pri celovitih posegih.

Pomembno je tudi izobraževanje arhitektov v okviru SPU, saj bomo prevzemali nove naloge, kot je na primer izračunavanje GWP.

Potrebno je izobraziti lastnike in ostale deležnike pri prenovah in že obstoječo mrežo svetovalnih točk, ki trenutno svetujejo zgolj na področju energetske prenove, nadgraditi in omogočiti svetovanje za celovito prenovu. Smiselno bi bilo pristopiti tudi k upravnikom večstanovanjskih stavb, državnim institucijam pa predlagati potrebne organizacijske ukrepe, ki bi prenove teh stavb olajšale.